รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท

Study the Utilization of Graphic on Labels on Beverage in Sealed Packaging

ศิริพรณ์ ปีเตอร์

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2546
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทมีความสำคัญยิ่งต่อการอุตสาหกรรมอาหารภายในประเทศ เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มียอดในการบริโภคสูงเพิ่มขึ้นทุกปีทั้งภายในและต่างประเทศ วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาการใช้เลือกใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท เพื่อสร้างองค์ความรู้และกำหนดแนวทางในการใช้กราฟิกและการจัดวางกราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท สำหรับนักศึกษาด้านการสอนการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และนักออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการใช้งานต่อไป วิธีการดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งแหล่งที่มาของข้อมูล ประกอบไปด้วย เอกสารราชการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในกาชนะที่ปิดสนิท ฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท และผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนฉลากจำนวน 3 ท่าน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และแยกแยะและสรุปประเด็นสำคัญ พร้อมนำเสนอเชิงพรรณา ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบกราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท ประกอบไปด้วย ข้อความหรือตัวอักษร รูปภาพ และสี และแนวทางการเลือกใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร จะต้องพิจารณา สิ่งดังต่อไปนี้ 1) ข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฉลาก 2) ประเภทของเครื่องดื่ม 3) วัสดุและขนาดของฉลาก 4) ราคาต้นทุนการผลิตฉลาก 5) เทคโนโลยีการพิมพ์ฉลาก 6) คู่แข่ง 7) กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย และ 8) ภาพลักษณ์ของตราสินค้า ส่วนการจัดวางกราฟิกบนฉลากจะต้องพิจารณาตามพื้นที่ของฉลากและรูปทรงของภาชนะบรรจุเป็นหลัก

RCH
NC
100.2
.A3
ศศ63ก
เลขหมู่ 131028
เลขทะเบียน
วัน,เดือน,ปี 21 พ.ค. 2557
b1259196

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Abstract

The study of graphic utilization on labels of beverage in sealed packaging is essential for Thai industry because a large number of consumption increases every year. This research aimed to investigate the graphic utilization on labels of beverage in order to generate knowledge for students and graphic designers so that they can create graphic on beverage labels correctly and effectively. This was a qualitative research by using observation the existing products in the market, secondary data, and interview 3 experts and specialists in the field as research methods. The research outcomes revealed that the graphic elements on beverage labels consist of typography, image, and color. To use graphic correctly and effectively, designers should consider 1) laws and regulations, 2) type of beverage 3) label material and size, 4) production cost 5) printing technology, 6) competitors in the market 7) consumers, and 8) Brand and product Images. Arranging all graphic elements on the label should consider the space and shape of the packaging.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ได้ให้เงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัย การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญด้านฉลากของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์อาหาร จากบริษัท Alcan Strongpack Public Company Limited ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้

นางศิริพรณ์ ปีเตอร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....i
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ii
กิตติกรรมประกาศ.....iii
สารบัญ.....iv
สารบัญตาราง.....vi
สารบัญรูป.....vii

บทที่ 1 บทนำ.....1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....2
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....4
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....4

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....5

2.1 องค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก.....5
2.2 หลักการจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก.....10
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กราฟิกบนฉลาก.....11

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....13

3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล.....13
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....13
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....13
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....14

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....15

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร.....15
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเลือกใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร.....36

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....41

5.1 สรุปผลการวิจัย.....41

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2 อภิปรายผล.....42
5.3 ข้อเสนอแนะ.....42
บรรณานุกรม.....43
ภาคผนวก.....44
ภาคผนวก ก ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลาก.....45
ภาคผนวก ข แบบสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร.....50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 การใช้กราฟิกบนฉลากของน้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนที่ผสมอยู่ด้วย.....16

ตารางที่ 4.2 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือ ออกซิเจนผสมอยู่หรือไม่ก็ตาม.....24

ตารางที่ 4.3 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม.....28

ตารางที่ 4.4 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค.....31

ตารางที่ 4.5 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มชนิดแห้ง.....35

ตารางที่ 4.6 การจัดองค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก.....36

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 2.1 เลขสารบบ.....6
รูปที่ 2.2 การจัดวางข้อความทั้งหมดไว้ในด้านหน้าของฉลาก.....11
รูปที่ 2.3 ตำแหน่งการจัดวางข้อความ.....12
รูปที่ 3.1 แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....14
รูปที่ 4.1 การใช้กราฟิกบนฉลากน้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย.....15
รูปที่ 4.2 การแสดงข้อความบนฉลากในภาชนะบรรจุประเภทขวดแก้วฝาจีบ.....17
รูปที่ 4.3 การแสดงข้อความบนฉลากในภาชนะบรรจุประเภทขวดแก้วฝาเกลียว.....17
รูปที่ 4.4 การใช้กราฟิกแสดงชื่ออาหารและเครื่องหมายการค้า.....18
รูปที่ 4.5 สัญลักษณ์แสดงว่าวัสดุนั้น ๆ รีไซเคิลได้.....19
รูปที่ 4.6 สัญลักษณ์แสดงว่าเป็นพลาสติกรีไซเคิลได้.....19
รูปที่ 4.7 ตัวอย่างรหัสแท่ง.....21
รูปที่ 4.8 แสดงการจัดวางกราฟิกบนฉลาก.....22
รูปที่ 4.9 แสดงการใช้ภาพสัญลักษณ์และสีบนฉลากเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่หรือไม่ก็ตาม.....23
รูปที่ 4.10 แสดงการใช้รูปภาพและสีบนฉลากเพื่อสื่อถึงส่วนประกอบที่สำคัญเป็นหลัก.....25
รูปที่ 4.11 ตราฮาลาล.....26
รูปที่ 4.12 การใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนประกอบที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่หรือไม่ก็ตาม.....27
รูปที่ 4.13 การแสดงรายละเอียดคำเตือนด้วยตัวอักษรขนาดสูงไม่น้อยกว่า 2 มิลลิเมตรในกรอบสี่เหลี่ยมมีแดง พื้นสีขาว.....27
รูปที่ 4.14 การใช้รูปภาพและสีบนฉลากเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนประกอบที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่หรือไม่ก็ตาม.....27
รูปที่ 4.15 การใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค.....30
รูปที่ 4.16 การจัดวางกราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค.....32
รูปที่ 4.17 เครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.....33
รูปที่ 4.18 การใช้กราฟิกบนฉลากของบรรจุภัณฑ์ต่อหน่วยและรวมหน่วย.....34

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 4.20 รูปภาพถ่ายบนฉลากน้ำแครอทผสมผลไม้รวม 100% ตรา Malee.....37

รูปที่ 4.21 รูปภาพวาดบนฉลากน้ำส้ม 20% ผสมเนื้อส้ม ตรา มินิท เมด พัลพิ.....38

รูปที่ 4.22 รูปภาพบ่งบอกว่าเป็นเครื่องดื่มร้อน.....38

รูปที่ 4.23 รูปภาพบ่งบอกว่าเป็นเครื่องดื่มเย็น.....39

รูปที่ 4.24 รูปภาพสื่อถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย.....39

รูปที่ 4.25 การใช้สีเพื่อบ่งบอกตราสินค้า.....40

รูปที่ 4.26 การใช้สีเพื่อบ่งบอกรสชาติของเครื่องดื่ม.....40

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทเป็นผลิตภัณฑ์ที่มียอดในการบริโภคสูงเพิ่มขึ้นทุกปีในตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ดังรายงานในนิตยสารแบรนด์เอจ (BrandAge, มิถุนายน 2547) ได้ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) การบริโภคเครื่อมดื่มได้มีอัตราการเติบโตถึง 11% คิดเป็นตัวเลขการบริโภค 12,000 ล้านลิตร และมีแนวโน้มการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น 18,000 ล้านลิตร ในปี 2550 (ค.ศ. 2007) ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 214) พ.ศ. 2543 เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ดังนี้ คือ 1) น้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย 2) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม 3) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม 4) เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค และ 5) เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดแห้ง

จากประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 ได้ระบุว่า ฉลากของอาหารควบคุมเฉพาะต้องส่งมอบให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตรวจอนุมัติให้ใช้ก่อนนำไปใช้ และฉลากของอาหารที่ได้รับอนุญาตให้ใช้แล้ว ต้องแสดงเลขสารบบอาหารตามแบบที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดไว้ที่ฉลาก และแสดงไว้ในที่เปิดเผยที่ภาชนะบรรจุและหรือหีบห่อของ ภาชนะบรรจุอาหาร และมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีขนาดของฉลากสัมพันธ์กับพื้นที่ของภาชนะบรรจุหรือหีบห่อนั้น ๆ นอกจากนั้นฉลากของอาหารต้องไม่ทำให้เข้าใจผิดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมระหว่างอาหาร กับข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าที่แนะนำผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ฉลากที่มีข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้า ไม่ว่าจะเป็นภาษาใดที่ปรากฏในฉลาก ต้องไม่เป็นเท็จหรือหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร หรือไม่ทำให้เข้าใจ ผิดในสาระสำคัญ ข้อความในฉลากต้องมีลักษณะเห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย และการแสดงสีของพื้นฉลากและสีของข้อความในฉลากต้องใช้สีที่ตัดกันซึ่งทำให้ข้อความที่ระบุอ่านได้ชัดเจน ขนาดของตัวอักษรต้องสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ฉลาก เว้นแต่ข้อความดังต่อไปนี้ ต้องมีขนาดตัวอักษร ตำแหน่ง และแบบตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย พบว่า ปัจจุบันยังมีการศึกษาวิจัยการใช้เลือกใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท เพื่อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบกราฟิกบนฉลากอาหารที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัย จากการแหล่งข้อมูลจากภาคเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และบรรจุภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในท้องตลาด เพื่อกำหนด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางในการใช้กราฟิกและการจัดวางกราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท สำหรับนักศึกษาด้านการสอนการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และนักออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการใช้งานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาการใช้เลือกใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท เพื่อสร้างองค์ความรู้และกำหนดแนวทางในการใช้กราฟิกและการจัดวางกราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท สำหรับนักศึกษาด้านการสอนการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และนักออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการใช้งานต่อไป

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 คำว่า “ฉลาก” หมายความรวมถึง รูป รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใดที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือ หีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร และอาหารต้องมีฉลาก ประกอบไปด้วย 1) อาหารควบคุมเฉพาะ 2) อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน 3) อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก และ 4) อาหารอื่นนอกจากอาหารตาม (1) (2) และ (3) ซึ่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดว่า ฉลากของอาหารที่จำหน่ายต่อผู้บริโภคต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย แต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียด ดังต่อไปนี้คือ

(1) ชื่ออาหาร

(2) เลขสารบบอาหาร

(3) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือของผู้แบ่งบรรจุก็ได้

(4) ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก

(4.1) อาหารที่เป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ

(4.2) อาหารที่เป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ

(4.3) อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลว อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้

(4.4) อื่น ๆ แสดงเป็นน้ำหนักสุทธิ กรณีที่อาหารมีส่วนผสมที่เป็นชิ้นหรือเนื้ออาหารผสมอยู่กับส่วนผสมที่เป็นน้ำหรือของเหลว และแยกกันอย่างชัดเจน ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(drained weight) เว้นแต่อาหารที่ไม่อาจแยกเนื้ออาหารออกจากน้ำหรือของเหลวนั้นได้

(5) ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ ยกเว้นส่วนประกอบ ของอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนดให้แสดงเป็นร้อยละของน้ำหนัก และให้แสดงเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อย กรณีที่เป็นอาหารซึ่งต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด ให้แสดงส่วนประกอบที่สำคัญดังกล่าวของอาหารเมื่อเจือจางหรือทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก

(6) ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” ถ้ามีการใช้

(7) ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(8) ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุปรุงแต่งรสอาหารที่ใช้)

(9) ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ใช้) ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก

(10) ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(11) วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วยแล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้

(11.1) วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้ไม่เกิน 90 วัน

(11.2) เดือนและปีที่ผลิต หรือ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้เกิน 90 วัน

(11.3) วันเดือนและปีที่ผลิต และ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

การแสดงข้อความตาม (11.1) (11.2) และ (11.3) จะต้องแสดงให้เรียงตามลำดับของวันเดือนปีตามที่กำหนด กรณีการแสดงเดือนอาจแสดงโดยใช้ตัวอักษรแทนได้ สำหรับวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค อาจแสดงวันเดือนและปีที่ควรบริโภคก่อนแทนได้

(12) คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)

(13) วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)

(14) วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ

(15) ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมี สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1. การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้น การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท ซึ่งประกอบไปด้วย

1) น้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย

2) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

3) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

4) เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค

5) เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดแห้ง

1.4.2 ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ระหว่าง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 ถึง กันยายน พ.ศ. 2547

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

กราฟิก (Graphic) หมายถึง การแสดงภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร หรือ การวาดภาพเพื่อสื่อความหมายและถ่ายทอดข้อมูลและรายละเอียดทางความคิดให้กลุ่มเป้าหมายสามารถรับรู้ได้ด้วยการอ่าน (Cowie, 1994)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาในบทนี้ออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ องค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก หลักการจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก และงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการใช้กราฟิกบนฉลาก

2.1 องค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก

กราฟิก (Graphic) หมายถึง การแสดงภาพสัญลักษณ์ และตัวอักษร เพื่อถ่ายทอดข้อมูลและรายละเอียดทางความคิดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ได้ด้วยการอ่าน (Cowie, 1994) และตามพระราชบัญญัติอาหาร พ .ศ. 2522ได้ระบุว่า ฉลาก"" หมายความรวมถึง รูป รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใดที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือ หีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบกราฟิกที่ปรากฏอยู่บนฉลากจึงประกอบไปด้วย ข้อความ รูปภาพ ภาพสัญลักษณ์ หรือ เครื่องหมาย

2.1.1 ข้อความบนฉลากอาหาร

ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 ว่าด้วยเรื่อง ฉลาก ได้ระบุว่า ข้อความที่แสดงไว้ที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือ หีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร ที่จำหน่ายต่อผู้บริโภค ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย แต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ ซึ่งข้อความที่ต้องแสดงบนฉลากจะประกอบไปด้วย

1. **ชื่ออาหาร**
   ชื่ออาหาร คือ ชื่อสามัญที่ใช้เรียกอาหาร หรือ เครื่องดื่ม กันโดยทั่วไป เช่น น้ำผลไม้ เครื่องดื่มเกลือแร่ เป็นต้น

2. **เลขสารบบอาหาร**

   เลขสารบบอาหาร คือ เลขประจำตัวผลิตภัณฑ์อาหาร จะเป็นตัวเลข 13 หลักแสดงอยู่ภายในกรอบเครื่องหมาย อย. ถูกนำมาใช้แทนตัวอักษรและตัวเลข ซึ่งอยู่ในกรอบเครื่องหมาย อย. แบบเดิม (ดังแสดงในรูปที่ 2.1) ซึ่งเลขสารบบอาหารนี้จะระบุข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสถานที่และข้อมูลผลิตภัณฑ์อาหารครบถ้วน เพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบง่ายขึ้น โดยส่วนใหญ่เลขสารบบอาหารจะปรากฏอยู่บนฉลากของอาหารควบคุมเฉพาะ อาหารกลุ่มที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน และ อาหารกลุ่มที่ต้องมีฉลาก สำหรับรายละเอียดของเลขสารบบอาหาร 13 หลักนี้ จะแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

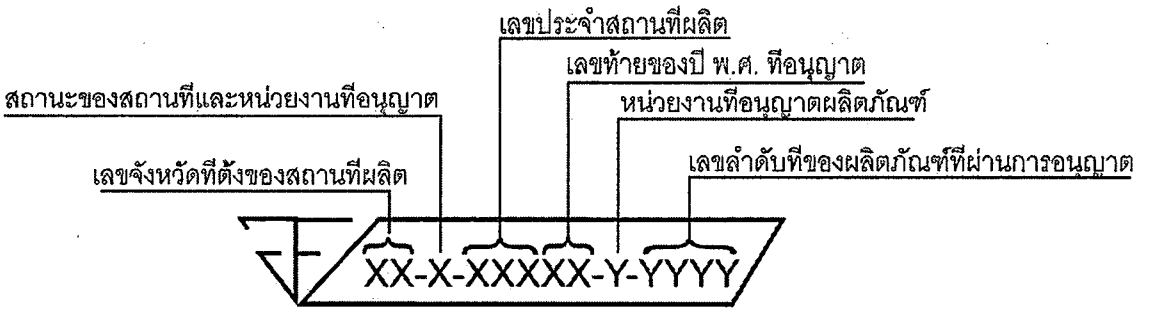

รูปที่ 2.1 เลขสารบบ

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยเลข สองหลัก หมายถึง จังหวัดที่ตั้งของสถานที่ผลิตอาหารหรือนำเข้าอาหาร โดยใช้ตัวเลขแทนอักษรย่อของจังหวัด เช่น 12 หมายถึง จังหวัดนนทบุรี 34 หมายถึง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยเลข หนึ่งหลัก หมายถึง สถานะของสถานที่ผลิตอาหารหรือนำเข้าอาหาร และหน่วยงานที่เป็นผู้อนุญาต ดังนี้
หมายเลข 1 หมายถึง สถานที่ผลิตอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
เป็นผู้อนุญาต
หมายเลข 3 หมายถึง สถานที่นำเข้าอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
เป็นผู้อนุญาต
หมายเลข 2 หมายถึง สถานที่ผลิตอาหารที่ จังหวัดเป็นผู้อนุญาต
หมายเลข 4 หมายถึง สถานที่นำเข้าอาหารที่ จังหวัดเป็นผู้อนุญาต

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วยเลข ห้าหลัก หมายถึง เลขสถานที่ผลิตอาหารหรือเลขสถานที่นำเข้าอาหาร ที่ได้รับอนุญาต และปี พ.ศ.ที่อนุญาต โดยตัวเลขสามหลักแรก คือ เลขสถานที่ผลิตหรือนำเข้าอาหาร แล้วแต่กรณี ส่วนตัวเลขสองหลักสุดท้าย คือ ตัวเลขสองหลักสุดท้ายของปี พ.ศ. ที่ได้รับอนุญาต เช่น 00244 แทน เลขสถานที่ผลิตหรือนำเข้าอาหาร ซึ่งได้รับอนุญาตเลขที่ 2 และอนุญาตในปี พ.ศ. 2544

กลุ่มที่ 4 ประกอบด้วยเลข หนึ่งหลัก หมายถึง หน่วยงานที่ออกเลขสารบบอาหาร ดังนี้
1 หมายถึง อาหารที่ได้รับเลขสารบบจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
2 หมายถึง อาหารที่ได้รับเลขสารบบจากจังหวัด

กลุ่มที่ 5 ประกอบด้วยเลข สี่หลัก หมายถึง ลำดับที่ของอาหารที่ผลิต หรือนำเข้า ของสถานที่แต่ละแห่ง แยกตามหน่วยงานที่เป็นผู้อนุญาต เช่น 0002 แทนลำดับที่ 2 หรือ 0099 แทนลำดับที่ 99 เป็นต้น

การแสดงเลขสารบบอาหารในเครื่องหมาย อย. ยังกำหนดให้ใช้ตัวเลขที่มีสีตัดกับสีพื้นของกรอบ มีขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร และสีของกรอบตัดกับสีพื้นของฉลาก ทั้งนี้ผู้บริโภคบางท่านอาจพบผลิตภัณฑ์อาหารบางยี่ห้อแสดงเครื่องหมาย อย. แบบเดิมที่มีตัวอักษรและตัวเลขปรากฏอยู่ แทนที่จะเป็นเลขสารบบอาหารอยู่ในเครื่องหมาย อย. เนื่องจากอาหารบางประเภท มีอายุการเก็บรักษานาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฉลากเก่าจึงยังคงเหลืออยู่ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจึงผ่อนผันให้อาหารที่วางจำหน่ายอยู่ก่อนวันที่ 24 กรกฎาคม 2546 สามารถใช้ฉลากเดิมจำหน่ายต่อไปได้ตามอายุการบริโภคของอาหารนั้น หรือในระยะเวลาที่อาหารนั้น ๆ ยังมีคุณภาพและมาตรฐานปลอดภัยต่อการบริโภค แต่อาหารที่ผลิตหรือนำเข้าหลังจากวันที่ 24 กรกฎาคม 2546 ฉลากจะต้องแสดงเลขสารบบอาหารเท่านั้น (กลุ่มพัฒนาระบบ, 2546)

3. **ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ**
ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือของผู้แบ่งบรรจุก็ได้

4. **ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก**
    4.1. อาหารที่เป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ
    4.2. อาหารที่เป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ
    4.3. อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลว อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้
    4.4. อื่น ๆ แสดงเป็นน้ำหนักสุทธิ กรณีที่อาหารมีส่วนผสมที่เป็นชิ้นหรือเนื้ออาหารผสมอยู่กับส่วนผสมที่เป็นน้ำหรือของเหลว และแยกกันอย่างชัดเจน ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหาร (drained weight) เว้นแต่อาหารที่ไม่อาจแยกเนื้ออาหารออกจากน้ำหรือของเหลวนั้นได้

5. **ส่วนประกอบที่สำคัญ**
ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ ยกเว้นส่วนประกอบ ของอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนดให้แสดงเป็นร้อยละของน้ำหนัก และให้แสดงเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อย กรณีที่เป็นอาหารซึ่งต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด ให้แสดงส่วนประกอบที่สำคัญดังกล่าวของอาหารเมื่อเจือจางหรือทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก

6. **ข้อความว่า "ใช้วัตถุกันเสีย"** ถ้ามีการใช้

7. **ข้อความว่า "เจือสีธรรมชาติ" หรือ "เจือสีสังเคราะห์"** ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

8. **ข้อความว่า "ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร"** (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุปรุงแต่งรสอาหารที่ใช้)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. **ข้อความว่า "ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล"** (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ใช้) ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก

10. **ข้อความว่า "แต่งกลิ่นธรรมชาติ" "แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ" "แต่งกลิ่นสังเคราะห์" "แต่งรสธรรมชาติ" หรือ "แต่งรสเลียนธรรมชาติ"** ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

11. **วันเดือนและปีที่ผลิต**

วันเดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า "ผลิต" "หมดอายุ" หรือ "ควรบริโภคก่อน" กำกับไว้ด้วยแล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้

11.1. วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้ไม่เกิน 90 วัน

11.2. เดือนและปีที่ผลิต หรือ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับ

อาหารที่เก็บไว้ได้เกิน 90 วัน

11.3. วันเดือนและปีที่ผลิต และ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

การแสดงข้อความตาม (11.1) (11.2) และ (11.3) จะต้องแสดงให้เรียงตามลำดับของวันเดือนปีตามที่กำหนด กรณีการแสดงเดือนอาจแสดงโดยใช้ตัวอักษรแทนได้ สำหรับวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค อาจแสดงวันเดือนและปีที่ควรบริโภคก่อนแทนได้

12. **คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)**

13. **วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)**

14. **วิธีการใช้**

วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ

15. **ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมี** สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.2 รูปภาพบนฉลากอาหาร

ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ 343/2548 เรื่องหลักเกณฑ์การแสดงรูปภาพส่วนประกอบของผลิตภัฑ์บนฉลากอาหาร ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการแสดงรูป หรือรูปภาพประกอบบนฉลากอาหารที่จำหน่ายต่อผู้บริโภค หรือจำหน่ายให้ผู้ปรุง หรือผู้จำหน่ายอาหาร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ ดังนี้ คือ

1. รูปภาพของวัตถุที่เป็นส่วนประกอบ

ฉลากอาหารที่แสดงรูปภาพของวัตถุที่เป็นส่วนประกอบ ต้องระบุปริมาณของวัตถุดังกล่าวไว้ในส่วนของการแสดงส่วนประกอบที่สำคัญของอาหารด้วย เช่น ภาพถั่วเหลืองบนฉลากน้ำนมถั่วเหลือง หรือ ภาพสตอเบอร์รีบนฉลากแยมสตอเบอร์รี ยกเว้นอาหารที่มีส่วนประกอบที่สำคัญอย่างเดียว ที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องแสดงส่วนประกอบบนฉลากอาหาร ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องฉลาก

2. รูปภาพของวัตถุแต่งกลิ่น

ฉลากอาหารที่แสดงรูปภาพของวัตถุแต่งกลิ่นรส ต้องแสดงรูปภาพที่สอดคล้องกับวัตถุแต่งกลิ่นที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ ซึ่งภาพนั้นอาจจะทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญได้ ดังนั้นบนฉลากจะต้องแสดงข้อความกำกับรูปภาพว่า “ภาพ.....สื่อถึงกลิ่นรสเท่านั้น” หรือข้อความอื่นในทำนองเดียวกันด้วยตัวอักษรที่อ่านได้ชัดเจน เช่น ภาพมะพร้าว สำหรับคุ๊กกี้กลิ่นมะพร้าว สำหรับฉลากที่มีขนาดเล็กให้แสดงข้อความกำกับภาพไว้ที่ฉลากของภาชนะบรรจุรวมที่จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภคได้

3. รูปภาพของวัตถุเพื่อแนะนำให้ผู้บริโภคเติมในขณะรับประทาน

ฉลากอาหารที่ประสงค์จะแสดงรูปภาพของวัตถุเพื่อแนะนำให้ผู้บริโภคเติมในขณะรับประทานโดยที่ไม่มีวัตถุนั้นประกอบ สามารถแสดงได้แต่ต้องแสดงข้อความกำกับด้วย เช่น หากแสดงภาพชิ้นผลไม้แต่หน้าไอศกรีมพร้อมเสริฟ์ ต้องแสดงข้อความ “อาจเติมผลไม้เพื่อเพิ่มรสชาติ” สำหรับอาหารกึ่งสำเร็จรูปให้แสดงข้อความ “หากต้องการรสชาติและคุณค่าทางอาหารเพิ่มขึ้น ควรเติมผัก เนื้อสัตว์ และอื่น ๆ ตามต้องการ” หรือ ข้อความในลักษณะเดียวกัน (หลักเกณฑ์การแสดงรูปภาพส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์บนฉลากอาหาร, 2548)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.3 เครื่องหมายบนฉลาก

เครื่องหมายการค้า เป็นเครื่องหมายสำคัญบนฉลากอาหาร ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 ได้ระบุว่า เครื่องหมายการค้า สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

1. **เครื่องหมายการค้าที่ใช้หรือจะใช้เป็นเครื่องหมายเกี่ยวข้องกับสินค้า (Trade Mark)**
   เครื่องหมายการค้า คือเครื่องหมายที่ใช้เป็นที่หมายเกี่ยวข้องกับสินค้าเพื่อแสดงว่าสินค้าที่ ใช้เครื่องหมายนั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น เช่น บรีส มาม่า กระทิงแดง เป็นต้น

2. **เครื่องหมายบริการ (Service Mark)**
   เครื่องหมายบริการ คือ เครื่องหมายที่ใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับบริการ เพื่อแสดงว่าบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นแตกต่างกับบริการที่ใช้เครื่องหมาย บริการของบุคคลอื่น เช่น เครื่องหมายของสายการบิน ธนาคาร โรงแรม เป็นต้น

3. **เครื่องหมายรับรอง (Certification Mark)**
   เครื่องหมายรับรอง คือ เครื่องหมายที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการของบุคคลอื่น เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของสินค้า หรือบริการนั้น เช่น เซลล์ชวนชิม แม่ช้อยนางรำ ฮาลาล (Halal) เป็นต้น

4. **เครื่องหมายร่วม (Collective Mark)**
   เครื่องหมายร่วม (Collective Mark) คือ เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจในกลุ่ม เดียวกัน หรือโดยสมาชิกของสมาคม กลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่นใดของรัฐหรือเอกชน เช่น ตราช้างของบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด เป็นต้น (กรมทรัพยสินทางปัญญา, 2548)

เครื่องหมายการค้าสำหรับฉลากอาหาร ต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ ต้องไม่ใช้ชื่อสามัญของอาหารเป็นชื่อทางการค้า ไม่ใช้ชื่อที่สื่อถึงคุณภาพของอาหาร และไม่ใช้ชื่อที่บ่งชี้แหล่งกำเนิดสินค้า เพราะอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจผิดได้ (กรมทรัพยสินทางปัญญา, 2545)

2.2 หลักการจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก

จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1994 (พ.ศ. 2537) การจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนฉลากประกบอไปด้วย 2 วิธี คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การจัดวางองค์ประกอบทุกอย่างรวมไว้ด้านใดด้านหนึ่งของภาชนะบรรจุภัณฑ์ที่ผู้บริโภคสามารถมองเห็นข้อความเป็นอันดับแรก ซึ่งเรียกว่าเป็นภาษาอังกฤษว่า the Principle Display Panel (PDP) ดังแสดงในรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.2 การจัดวางข้อความทั้งหมดไว้ในด้านหน้าของฉลาก

2. การจัดวางองค์ประกอบแบบแยกส่วน ซึ่งข้อความที่สำคัญจะต้องจัดวางไว้บนด้านหน้าที่ผู้บริโภคมองเห็นเป็นอันดับแรก และส่วนข้อความอื่น ๆ ให้จัดวางด้านขวาของด้านนั้น ซึ่งข้อความสำคัญที่ต้องปรากฏอยู่ด้านหน้าจะประกอบไปด้วย 1) ชื่ออาหาร 2) ปริมาตรหรือน้ำหนักสุทธิของอาหาร และ 3) วันเดือนปีที่ผลิต หรือ เดือนปีที่ผลิต วันเดือนปีที่หมดอายุ หรือควรบริโภคก่อน ส่วนข้อความที่สำคัญอื่น ๆ เช่น ข้อมูลทางโภชนาการ ส่วนประกอบที่สำคัญ ชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต และเลขสารบบ ต้องแสดงถัดไปในด้านขวามือดังแสดงในรูปที่ 2.3 (Food Labeling Guide, 1994)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กราฟิกบนฉลาก

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย ผู้วิจัย พบว่า การใช้กราฟิกบนฉลากอาหารมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้บริโภค และมีบทบาทหน้าที่สำคัญ ดังนี้คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

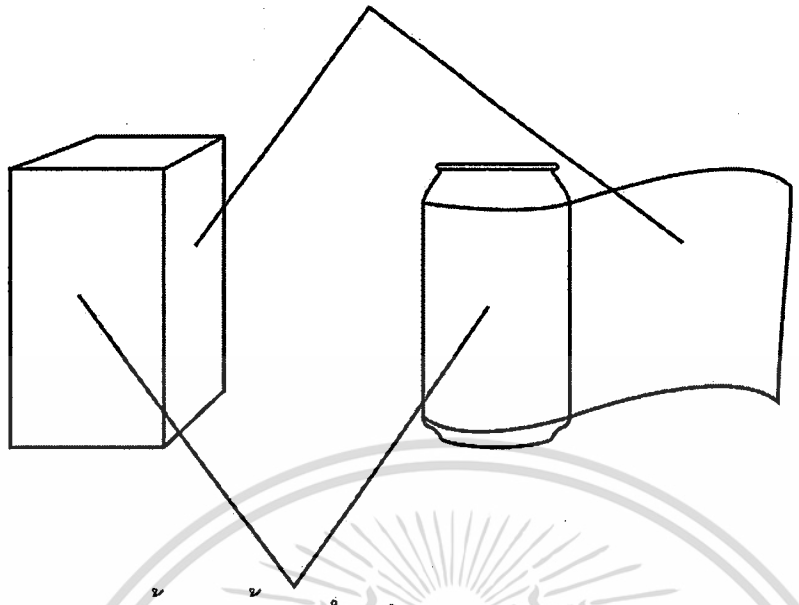

รูปที่ 2.3 ตำแหน่งของการจัดวางข้อความ

1. นำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อช่วยให้อาหารที่ควบคุมเฉพาะสามารถจำหน่ายได้ในตลาดได้ถูกต้องตามกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2548)
2. สร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ได้โดยการใช้ตัวอักษร สี รูปทรงของบรรจุภัณฑ์ และภาพ เพื่อสื่อสารภาพลักษณ์ของตราสินค้า (brand image) ให้กลุ่มผู้บริโภคได้รับรู้ได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นฉลากสามารถช่วยกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (product positioning) และสร้างจุดขายที่แตกต่าง (unique selling) ให้กับผลิตภัณฑ์อาหารได้ (Ampuero & Vila, 2006; Rundh, 2009)
3. สามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้เข้ามาผลิตภัณฑ์ และโน้มน้าวให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยของ Silayoi และ Speece พบว่า ผู้บริโภคชาวไทยให้ความสำคัญความสะดวกสบายในการใช้งานเป็นอันดับแรก และข้อมูลที่ปรากฏบนฉลากเป็นอันดับสอง ส่วนรูปทรงของบรรจุภัณฑ์และกราฟิกเป็นอันดับสุดท้าย (Silayoi & Speece, 2007)

การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ขณะนี้ยังขาดการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางในการใช้กราฟิกบนฉลาก ดังนั้นในบทต่อไป ผู้วิจัยจะอธิบายระเบียบวิธีวิจัยและกระบวนการวิจัยเพื่อใช้กำหนดแนวทางการใช้กราฟิกบนฉลากที่ถูกต้องและเหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อหาแนวทางการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับนักศึกษาและนักออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังรายละเอียดที่จะเสนอดังต่อไปนี้

3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนฉลาก

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แบบสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท จำนวน 5 ประเภท ที่มีจำหน่ายในท้องตลาด ซึ่งประกอบไปด้วย
   1) น้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย
   2) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม
   3) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม
   4) เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค
   5) เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดแห้ง

2. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร จำนวน 3 คน ซึ่งประเด็นคำถามจะถูกรวบรวมและสร้างหลังจาก การสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากเรียบร้อยแล้ว

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การสำรวจเอกสาร การรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย หนังสือ บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจการใช้ฉลากอาหารที่มีจำหน่ายในท้องตลาด และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสาร การสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร และวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวม แยกแยะ และสรุปประเด็นสำคัญ พร้อมนำเสนอผลในเชิงพรรณา ดังแสดงในรูปที่ 3.1

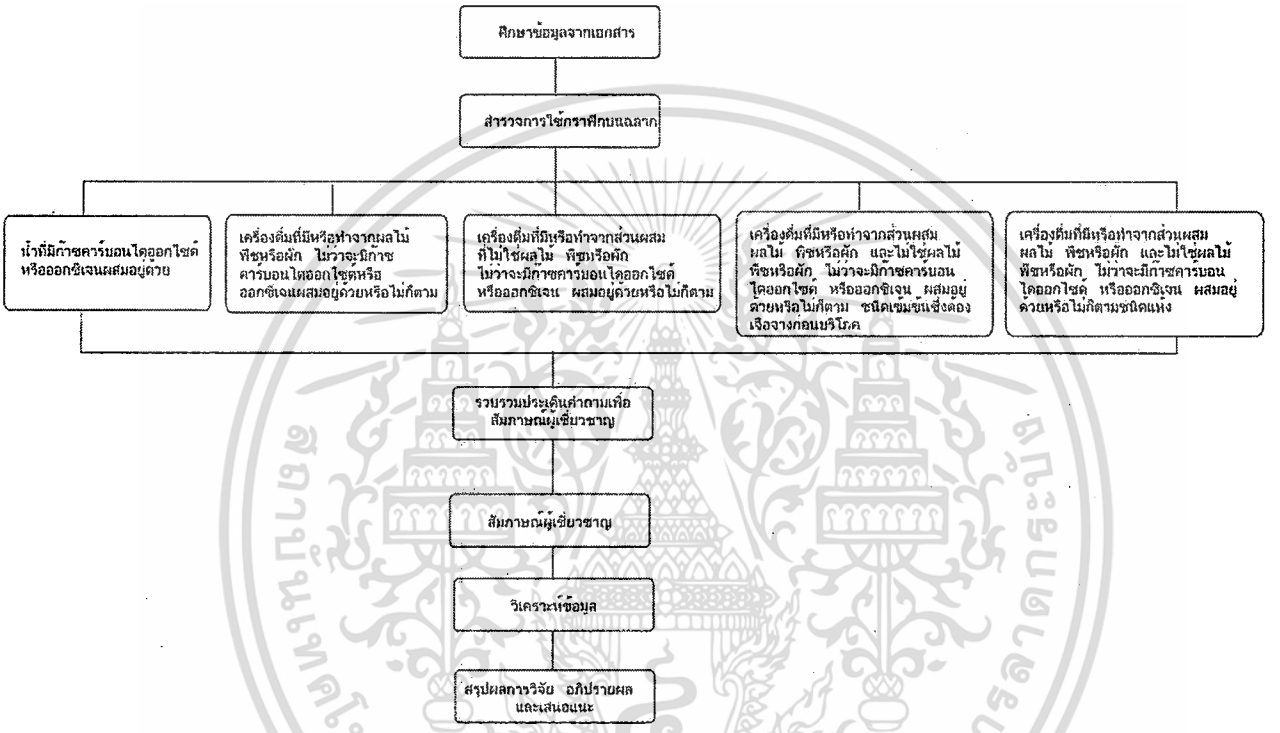

รูปที่ 3.1 แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์การใช้กราฟิกบนฉลาก จากการสำรวจการใช้กราฟิกฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิทที่มีจำหน่ายในท้องตลาด และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร ผู้วิจัย สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้กราฟิกบนฉลาก ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร

4.1.1 น้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย

จากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากของน้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย พบว่า มีการแสดงข้อความ ภาพ และลี ดังนี้ คือ การแสดงข้อความบนฉลากบนภาชนะบรรจุประเภทแก้วไม่ว่าจะเป็นฝาจีบหรือฝาเกลียว มีการแสดงข้อความแตกต่างจาก ฉลากประเภทฟิล์มหดบนขวดพลาสติก และฉลากพิมพ์บนกระป๋องอลูมิเนียม ดังแสดงในรูปที่ 4.1 และตารางที่ 4.1

รูปที่ 4.1 การใช้กราฟิกบนฉลากน้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 การใช้กราฟิกบนฉลากของน้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย

กราฟิกบนฉลาก	ขวดแก้วพิมพ์บนผิว	ขวดแก้วติดฉลากแบบฟิล์มหด	ขวดพลาสติก	กระป๋องอลูมิเนียม
1. ชื่ออาหาร	/	/	/	/
2. เลขสารบบอาหาร		/	/	/
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ	/	/	/	/
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก	/	/	/	/
5. ส่วนประกอบที่สำคัญ		/	/	/
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” (ถ้ามีการใช้)				
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” (ถ้ามีการใช้)		/	/	/
8. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ถ้ามีการใช้)				
9. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล”ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก				
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” (ถ้ามีการใช้)				
11. วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วย		/	/	/
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)				
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)				
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ				
15. ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด เช่น ข้อมูลโภชนาการ		/	/	/

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพิ่มเติม ผู้วิจัย พบว่า ได้มีการข้อยกเว้นการแสดงข้อความบนภาชนะบรรจุประเภทขวดแก้ว ไม่ต้องนำเสนอข้อความครบถ้วนตามที่ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 กำหนดดังแสดงในรูป 4.2 และ 4.3

รูปที่ 4.2 การแสดงข้อความบนฉลากในภาชนะบรรจุประเภทขวดแก้วฝาจีบ

รูปที่ 4.3 การแสดงข้อความบนฉลากในภาชนะบรรจุประเภทขวดแก้วฝาเกลียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

131028

จากการสังเกต พบว่า มีการนำเสนอภาพสัญลักษณ์อื่น ๆ บนฉลาก โดยที่ไม่ได้กำหนดให้แสดงโดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 ดังนี้ คือ เครื่องหมายการค้า สัญลักษณ์การรีไซเคิล และบาร์โค๊ดหรือรหัสแท่ง

1. เครื่องหมายการค้า

เครื่องหมายการค้า และชื่ออาหาร บนฉลากน้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วยเป็นชื่อเดียวกัน ดังแสดงในรูปที่ 4.4 ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 ระบุว่า เครื่องหมายการค้า หมายถึง เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือตราที่ใช้กับสินค้าหรือบริการ ซึ่งเครื่องหมายที่ให้ความคุ้มครองตาม ซึ่งเครื่องหมายการค้าที่สามารถขอรับการจดทะเบียนได้ จะต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ ไม่เป็นเครื่องหมายต้องห้าม และไม่ซ้ำซ้อนกับเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว เนื่องจาก ชื่ออาหาร และเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้ มีลักษณะบ่งเฉพาะ และไม่ใช่คำสามัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า เป็นเครื่องหมายการค้าที่สามารถขอรับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้

รูปที่ 4.4 การใช้กราฟิกแสดงชื่ออาหาร และเครื่องหมายการค้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. สัญญลักษณ์การรีไซเคิล

สัญลักษณ์ที่แสดงว่าบรรจุภัณฑ์ หรือ พลาสติกชนิดนั้นนี้สามารถรีไซเคิลได้ ซึ่งสัญลักษณ์ที่นำเสนอ ดังแสดงในรูปที่ 4.5 และ 4.6

รูปที่ 4.5 สัญลักษณ์แสดงว่าวัสดุนั้น ๆ รีไซเคิลได้

รูปที่ 4.6 สัญลักษณ์แสดงว่าเป็นพลาสติกรีไซเคิลได้

ภาพสัญลักษณ์ในรูปที่ 4.6 แสดงถึงพลาสติกแต่ละชนิดตามตัวเลขที่สามารถรีไซเคิลได้ ดังนี้คือ

เลข 1 หมายถึง โพลิเอทิลีนเทเรฟทาเลต (Polyethylene Terephthalate, PET, PETE) ใช้ทำขวดบรรจุน้ำดื่ม ขวดบรรจุของดอง ขวดแยม ขวดน้ำมันพืช ถาดอาหารสำหรับเตาอบ และเครื่องสำอาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถนำมารีไซเคิลเป็นเส้นใย สำหรับทำเสื้อกันหนาว พรม ใยสังเคราะห์สำหรับยัดหมอน ถุงหูหิ้ว กระเป๋า ขวด

เลข 2 หมายถึง โพลิเอทิลีนชนิดความหนาแน่นสูง (High Density polyethylene, HDPE) ใช้ทำขวดนม น้ำ ผลไม้ โยเกิร์ต บรรจุภัณฑ์สำหรับน้ำยาทำความสะอาด แชมพูสระผม แป้งเด็ก และถุงหูหิ้ว สามารถนำมารีไซเคิลเป็นขวดใส่น้ำยาซักผ้า ขวดน้ำมันเครื่อง ท่อ ลังพลาสติก ไม้เทียมเพื่อใช้ทำรั้วหรือม้านั่งในสวน

เลข 3 หมายถึง โพลิไวนิลคลอไรด์ (Polyvinyl Chloride, PVC) ใช้ทำท่อน้ำประปา สายยางใส แผ่นฟิล์มสำหรับห่ออาหาร ม่านในห้องอาบน้ำ แผ่นกระเบื้องยาง แผ่นพลาสติกปูโต๊ะ ขวดใส่แชมพูสระผม ประตู หน้าต่าง วงกล และหนังเทียม สามารถนำมารีไซเคิลเป็นท่อน้ำประปาหรือรางน้ำสำหรับการเกษตร กรวยจราจร เฟอร์นิเจอร์ ม้านั่งพลาสติก ตลับเทป เคเบิล แผ่นไม้เทียม

เลข 4 หมายถึง โพลิเอทิลีนชนิดความหนาแน่นต่ำ (Low Density polyethylene, LDPE) ใช้ทำฟิล์มห่ออาหารและห่อของ ถุงใส่ขนมปัง ถุงเย็นสำหรับบรรจุอาหาร สามารถนำมารีไซเคิลเป็นถุงดำสำหรับใส่ขยะ ถุงหูหิ้ว ถังขยะ กระเบื้องปูพื้น เฟอร์นิเจอร์ แท่งไม้เทียม

เลข 5 หมายถึง โพลิโพรพิลีน (Polypropylene, PP) ใช้ทำภาชนะบรรจุอาหาร เช่น กล่อง ชาม จาน ถัง ตะกร้า กระบอกใส่น้ำแช่เย็น ขวดซอส แก้วโยเกิร์ต ขวดบรรจุยา สามารถนำมารีไซเคิลเป็นกล่องแบตเตอรี่ในรถยนต์ ชิ้นส่วนรถยนต์ เช่น กันชนและกรวยสำหรับน้ำมัน ไฟท้าย ไม้กวาดพลาสติก แปรง

เลข 6 หมายถึง โพลิสไตรีน (Polystyrene, PS) ใช้ทำภาชนะบรรจุของใช้เช่น เทปเพลง สำลี หรือของแห้ง เช่น หมูแผ่น หมูหยอง และคุ๊กกี้ นอกจากนั้นยังนำมาทำโฟมใส่อาหาร ซึ่งจะเบามาก สามารถนำมารีไซเคิลเป็นไม้แขวนเสื้อ กล่องวิดีโอ ไม้บรรทัด กระเปาะเทอร์โมมิเตอร์ แผงสวิตช์ไฟ ฉนวนความร้อน ถาดใส่ไข่ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

เลข 7 หมายถึง พลาสติกชนิดอื่นที่ไม่ใช่พลาสติกทั้ง 6 กลุ่มข้างต้น หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติกหลายชนิด (ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ, 2548)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. บาร์โค๊ด หรือรหัสแท่ง

บาร์โค้ด (Barcode) หรือรหัสแท่ง ลักษณะเป็นแท่งขนานดำ ขาว-หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายประจำตัวสินค้าซึ่งเป็นเลขรหัส เป็นภาษาสากลที่ใช้เพื่อสื่อหรือบ่งบอกถึงประเทศผู้ผลิต บริษัทที่ผลิต ชนิดของสินค้า ราคาสินค้า เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ผลิตและผู้ประกอบการในการตรวจสอบสินค้าตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การเก็บ การจัดจำหน่าย กำหนดนโยบายการตลาด ดังแสดงในรูปที่ 4.7 ปัจจุบันมาตรฐานที่ยอมรับกันมากมีอยู่ 2 ระบบ คือ UPC และ EAN ระบบ UPC ถือเป็นบาร์โค้ดระบบแรกของโลกใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาเท่านั้น มีหน่วยงาน Uniform Code Council [UCC] ตั้งอยู่ที่รัฐ OHIO ประเทศสหรัฐอเมริกาทำหน้าที่ดูแล ส่วนระบบ EAN เป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในโลกโดยมีประเทศต่าง ๆ ใช้กว่า 60 ประเทศ ในภาคพื้นยุโรป, เอเชียและแปซิฟิก รวมทั้งประเทศไทย EAN มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยี่ยม สำหรับบาร์โค้ดในประเทศไทยเริ่มนำมาใช้อย่างจริงจังในปี พ.ศ.- 2536 โดยมีสถาบันสัญลักษณ์รหัสแท่งไทย [Thai Article Numbering Council] หรือ "TANC" เป็นองค์กรตัวแทนของ EAN ภายใต้การดูแลของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยเลือกใช้ระบบ EAN-13 ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของเลขชุด 13 หลัก มีความหมายดังนี้

885 : ตัวเลข 3 หลักแรก คือรหัสของประเทศไทย
ตัวเลข 4 ตัวถัดมา เป็นรหัสโรงงานที่ผลิต หรือรหัสสมาชิก
ตัวเลข 5 ตัวถัดมาเป็นรหัสสินค้า
ตัวเลขหลักสุดท้ายเป็นตัวเลขตรวจสอบเลข 12 ข้างหน้าว่ากำหนดถูกต้องหรือไม่ ถ้าตัวสุดท้ายผิดบาร์โค้ดตัวนั้นจะอ่านไม่ออกสื่อความหมายไม่ได้

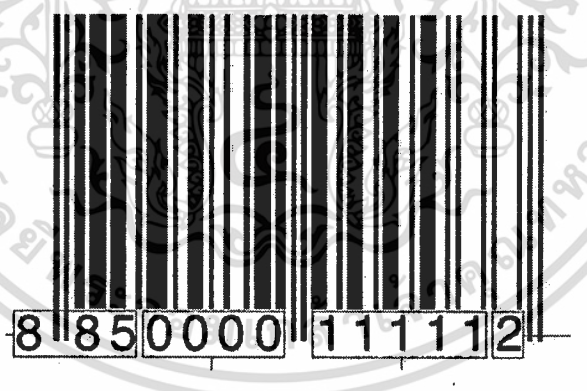

รูปที่ 4.7 ตัวอย่างรหัสแท่ง

การจัดวางกราฟิกบนฉลาก จากการสังเกต พบว่า ด้านหน้าของฉลากภาชนะบรรจุประเภทขวดพลาสติก และกระป๋อง มีการแสดงข้อความ ดังแสดงในรูปที่ 4.8

1. ชื่ออาหารในลักษณะของเครื่องหมายการค้า เช่น เครื่องดื่มโค๊ก เพราะเป็นคำที่มีลักษณะเฉพาะ
2. ปริมาตรสุทธิ
3. วันเดือนปีที่ผลิต แต่ใช้คำว่า “ควรบริโภคก่อนวันที่ระบุใต้กระป๋อง” แทน ส่วนการจัดวา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนด้านขวามือของฉลากมีการแสดงข้อมูล ดังนี้คือ

1. ข้อมูลทางโภชนาการ
2. ชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต
3. ส่วนประกอบที่สำคัญ
4. เลขสารบบ
5. ข้อความว่า “แต่งรสและเจือสีธรรมชาติ”

รูปที่ 4.8 แสดงการจัดวางกราฟิกบนฉลาก

4.1.2 **เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม**

จากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม สรุปได้ว่า การแสดงข้อความบนฉลากของภาชนะบรรจุประเภทกล่องกระดาษ ขวดพลาสติก และกระป๋องอลูมิเนียม แสดงข้อความ เหมือนกันตามประกาศกระทรวงสาธารณะสุข ฉบับที่ 194 ดังแสดงในรูปที่ 4.9 และตารางที่ 4.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.9 แสดงการใช้ภาพสัญลักษณ์และสีบนฉลากเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

กราฟิกบนฉลาก	กล่องกระดาษ	ขวดพลาสติก	กระป๋องอลูมิเนียม
1. ชื่ออาหาร	/	/	/
2. เลขสารบบอาหาร	/	/	/
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ	/	/	/
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก	/	/	/
5. ส่วนประกอบที่สำคัญ	/	/	/
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” (ถ้ามีการใช้)			
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” (ถ้ามีการใช้)	/	/	/
8. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ถ้ามีการใช้)			
9. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล”ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก			
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” (ถ้ามีการใช้)			
11. วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วย	/	/	/
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)	/	/	/
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)			
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ			
15. ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด เช่น ข้อมูลโภชนาการ	/	/	/

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พบว่า การนำเสนอรูปภาพบนฉลากของภาชนะบรรจุต้องสัมพันธ์กับส่วนประกอบที่สำคัญที่แสดงอยู่บนฉลาก ซึ่งจากการสังเกต ผู้วิจัย สรุปได้ว่า นอกจากการใช้รูปภาพเพื่อบ่งบอกส่วนประกอบสำคัญของเครื่องดื่มแล้วยังมีการใช้สีบนฉลากบรรจุภัณฑ์เพื่อสื่อความหมายของส่วนประกอบที่สำคัญด้วย ดังแสดงในรูปที่ 4.10

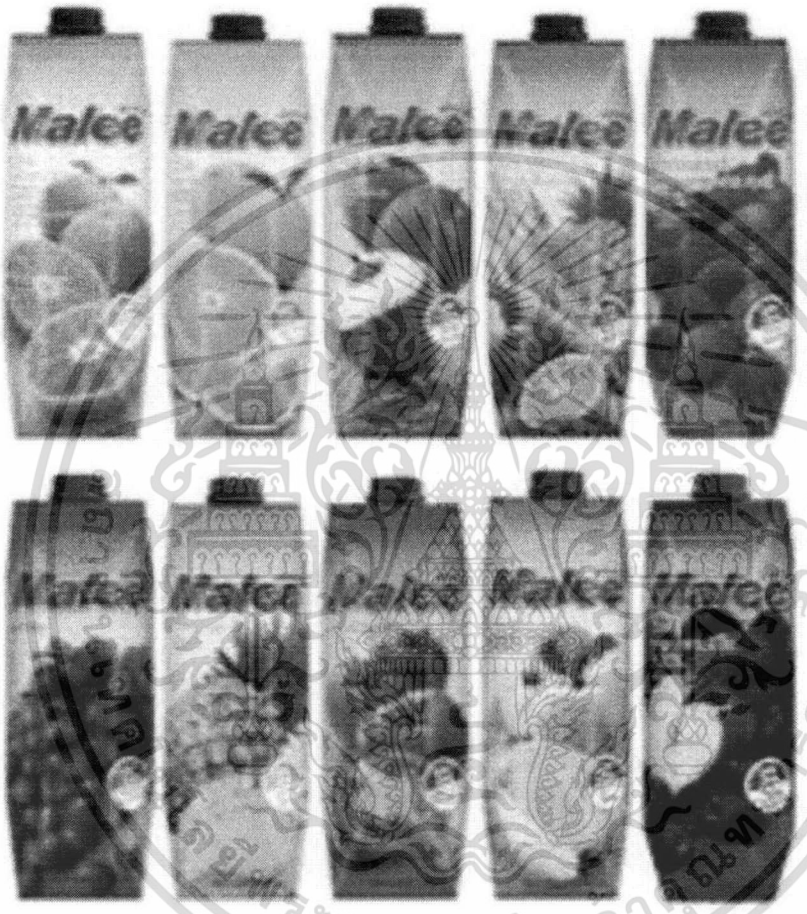

รูปที่ 4.10 แสดงการใช้รูปภาพและสีบนฉลากเพื่อสื่อถึงส่วนประกอบที่สำคัญเป็นหลัก

จากการสังเกตการใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม พบว่า มีการแสดงเครื่องหมายการอื่น ๆ นอกเหนือจากประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 ดังนี้คือ สัญลักษณ์การรีไซเคิล และเครื่องหมายรับรอง ตราฮาลาล ซึ่งเป็นตราที่ติดบนสลากผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อบ่งบอกว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นที่ฮะลาลสำหรับ (อนุมัติ)มุสลิมใช้บริโภค โดยจะมีคำว่า) "ฮาลาล"อาหรับحلال : เป็นภาษาอาหรับประทับอยู่ (ในประเทศไทยการขออนุญาตใช้เครื่องหมายฮาลาลและหนังสือรับรองการผลิตอาหารฮาลาล ผู้ผลิตจะต้องติดต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ “สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (สกอท) ("ระเบียบรับรองฮาลาล 48 (ฉบับแก้ไข)," 2548) ดังแสดงในรูปที่ 4.11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.11 ตราฮาลาล

4.1.3 เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

จากการสังเกต พบว่า เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม บรรจุในภาชนะประเภทกระป๋องอลูมิเนียม และขวดแก้ว และขวดพลาสติก ดังแสดงในรูปที่ 4.12 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 195 (พ.ศ. 2543) ได้ระบุว่า การใช้ภาชนะบรรจุเครื่องดื่มเกลือแร่ ให้ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง ภาชนะบรรจุ ซึ่งขนาดบรรจุเครื่องดื่มเกลือแร่ให้เป็นไปตามที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เว้นแต่เครื่องดื่มเกลือแร่ชนิดแห้ง ต้องมีขนาดบรรจุสำหรับละลายในน้ำ 250 มิลลิลิตร เท่านั้น ส่วนการแสดงฉลากของเครื่องดื่มเกลือแร่ ให้ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง ฉลาก และ ต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ด้วยตัวอักษรขนาดความสูงไม่น้อยกว่า 2 มิลลิเมตร เห็นได้ชัดเจนในกรอบสี่เหลี่ยม สีแดง พื้นขาว ดังแสดงในรูปที่ 4.13

1. เด็กและทารกไม่ควรรับประทาน

2. เฉพาะผู้สูญเสียเหงื่อจากการออกกำลังกาย

3. ไม่ควรรับประทานเกินวันละ ..... หน่วย (ความที่เว้นไว้ให้ระบุจำนวนหน่วยที่ควรบริโภค ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวเมื่อรวมกันแล้วจะต้องไม่เกินวันละ 1 ลิตร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.12 การใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

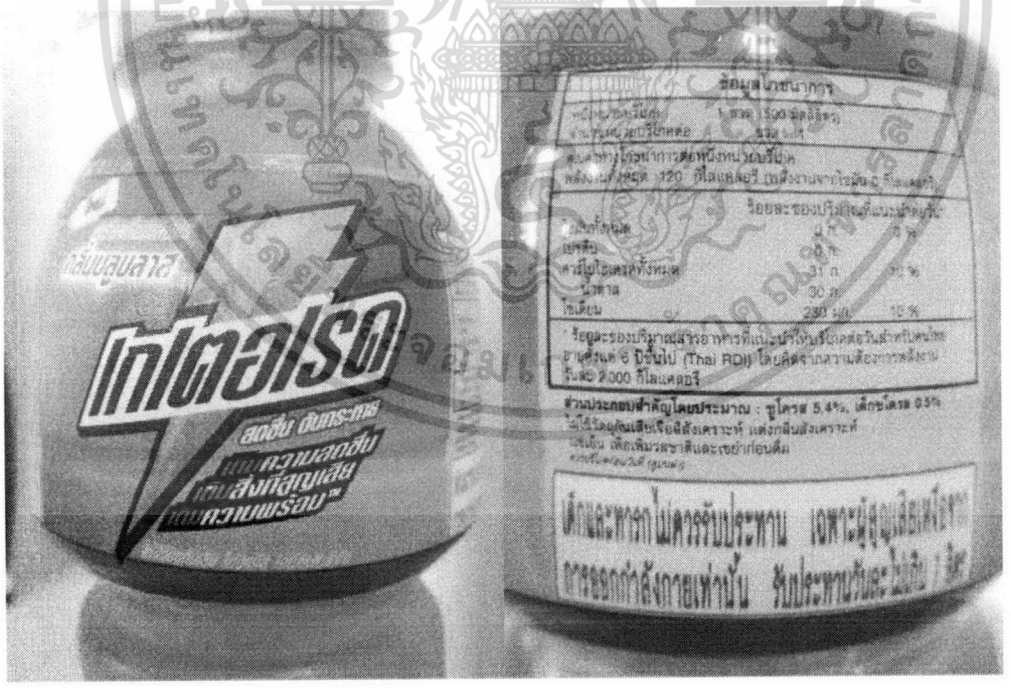

รูปที่ 4.13 การแสดงรายละเอียดคำเตือนด้วยตัวอักษรขนาดสูงไม่น้อยกว่า 2 มิลลิเมตรในกรอบสี่เหลี่ยม สีแดง พื้นสีขาว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

กราฟิกบนฉลาก	ขวดแก้ว	ขวดพลาสติก	กระป๋องอลูมิเนียม
1. ชื่ออาหาร	/	/	/
2. เลขสารบบอาหาร	/	/	/
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ	/	/	/
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก	/	/	/
5. ส่วนประกอบที่สำคัญ	/	/	/
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” (ถ้ามีการใช้)			
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” (ถ้ามีการใช้)	/	/	/
8. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ถ้ามีการใช้)			
9. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล”ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก			
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” (ถ้ามีการใช้)			
11. วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วย	/	/	/
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)	/	/	/
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)			
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ			
15. ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด เช่น ข้อมูลโภชนาการ	/	/	/

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากของที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม สรุปได้ว่า การแสดงข้อความบนฉลากของภาชนะบรรจุของผลิตภัณฑ์เดียว แสดงข้อความประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 เรื่อง ฉลาก และ 195 เรื่อง เครื่องดื่มเกลือแร่ ซึ่งการนำเสนอข้อความบนด้านหน้าของฉลากภาชนะบรรจุประเภท ขวดพลาสติก ขวดแก้ว และกระป๋องอลูมิเนียม มีการแสดง ชื่ออาหาร และปริมาตรหรือน้ำหนักสุทธิไว้ด้านหน้าเป็นหลัก และข้อความสำคัญอื่นๆ จะถูกจัดวางทางด้านขวามือของด้านหน้า ส่วนการใช้รูปภาพและสีบนฉลากของภาชนะบรรจุ นำเสนอภาพลักษณ์ของตราสินค้า และกลุ่มผู้บริโภคที่ออกกำลังกาย ดังแสดงในรูปที่ 4.14

รูปที่ 4.14 การใช้รูปภาพและสีบนฉลากเครื่องดื่ม ที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

4.1.4 เครื่องดื่มตาม (4.1.2) หรือ (4.1.3) ชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค

จากการสำรวจ พบว่า เครื่องดื่มชนิดขเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค บรรจุในภาชนะประเภทแก้วเป็นหลัก ดังแสดงในรูปที่ 4.15 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีวัตถุที่ให้ความหวานจัด ที่จัดเป็นอาหารสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนักประเภทหนึ่ง และเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 121 (พ.ศ.2532) เรื่อง อาหารสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก ฉลากต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย แต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อความว่า “วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล” ด้วยตัวอักษรขนาดความสูงไม่น้อยกว่า 3 มิลลิเมตร กำกับชื่ออาหาร เว้นแต่กรณีที่ใช้ข้อความดังกล่าวเป็นชื่อของอาหารแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ข้อความว่า “ใช้สำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น”
3. ชนิดและปริมาณของส่วนประกอบที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ
4. วิธีใช้และข้อแนะนำ หรือข้อควรปฏิบัติในการใช้อย่างถูกต้องตามหลักโภชนบำบัดอย่างละเอียด ในกรณีที่ไม่สามารถแสดงข้อแนะนำหรือข้อควรปฏิบัติดังกล่าวที่ฉลากได้ ให้จัดทำเป็นคู่มือหรือเอกสารกำกับไว้

รูปที่ 4.15 การใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค

จากการสำรวจข้อความที่แสดงบนฉลากจะเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณะสุขฉบับที่ 194 ดังแสดงในตารางที่ 4.4 พบว่า การใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดขเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค ไม่มีการแสดงข้อมูลทางโภชนาการ ดังฉลากของเครื่องดื่มชนิดอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 การใช้กราฟิกบนฉลากของการใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค

กราฟิกบนฉลาก	ขวดแก้ว
1. ชื่ออาหาร	/
2. เลขสารบบอาหาร	/
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ	/
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก	/
5. ส่วนประกอบที่สำคัญ	/
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” (ถ้ามีการใช้)	/
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” (ถ้ามีการใช้)	/
8. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ถ้ามีการใช้)	
9. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล”ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก	
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” (ถ้ามีการใช้)	/
11. วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วย	/
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)	
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)	
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ	
15. ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด เช่น ข้อมูลโภชนาการ	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสังเกตการจัดวางกราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่จะแสดงข้อความอยู่ที่ด้านหน้า ทั้งหมด ดังแสดงในรูปที่ 4.16 ส่วนการใช้กราฟิกบนฉลากนี้มีการแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอีกด้วย

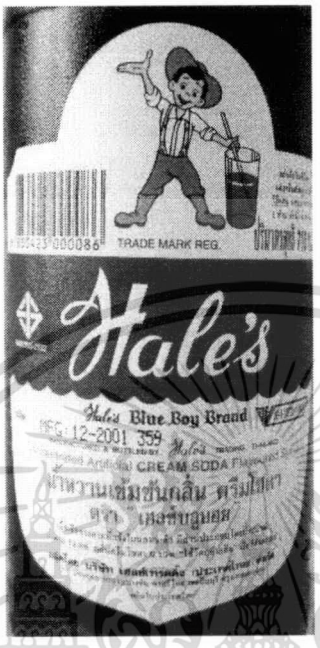

รูปที่ 4.16 การจัดวางกราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค

จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์ที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบและได้รับการรับรองจาก สมอ. แล้วว่ามีคุณภาพได้มารฐานตามที่กำหนดมีความปลอดภัยในการอุปโภค บริโภค มีประสิทธิภาพในการใช้งาน และมีคุณภาพสมราคา ปัจจุบัน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กำหนดเครื่องหมายมาตรฐานไว้ 3 ประเภท คือ

1. **เครื่องหมายมาตรฐานทั่วไป** ใช้สำหรับผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคซึ่งผู้ผลิตสามารถยื่นขอการรับรองด้วยความสมัครใจเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามเกณฑ์กำหนดมาตรฐาน
2. **เครื่องหมายมาตรฐานบังคับ** เป็นเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ผลิตต้องทำตามมาตรฐาน และต้องแสดงเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภค
3. **เครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช(.** เป็นเครื่องหมายที่ให้การรับรองผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชนเพื่อช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล ดังแสดงในรูปที่ 4.17

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.17 เครื่องหมายการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

4.1.5 เครื่องดื่มตาม (4.1.2) หรือ (4.1.3) ชนิดแห้ง

การใช้กราฟิบนฉลากเครื่องดื่มชนิดแห้ง มีลักษณะการบรรจุแบบแบ่งต่อหน่วยการบริโภค จึงทำให้การแสดงข้อความบนฉลากภาชนะบนบรรจุหน่วยย่อย และรวมหน่วยแตกต่างกัน เนื่องจากฉลากบนภาชนะบรรจุแบบแบ่งย่อยต่อหน่วยมีพื้นที่จำกัด ดังนั้นการแสดงข้อความทั้งหมดจึงปรากฏอยู่บนฉลากของบรรจุภัณฑ์รวมหน่วยทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น ข้อมูลทางโภชนาการ ดังตัวอย่างบนฉลากของเครื่องดื่มชายี่ห้อ ลิปตัน ดังแสดงในรูปที่ 4.18

จากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากเครื่องดื่มชนิดแห้ง ผู้วิจัย พบว่า มีการแสดงข้อความชื่ออาหาร น้ำหนักสุทธิ พร้อมระบุจำนวนซองที่บรรจุอยู่ภายใน อยู่ด้านหน้า ดังแสดงในรูปที่ 4.19 ส่วนข้อมูลสำคัญทั้งหมดปรากฏอยู่ด้านหลังของถุงบรรจุภัณฑ์รวมหน่วย ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลทางโภชนาการ ส่วนประกอบที่สำคัญ ควรบริโภคก่อน ชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต และเลขสารบบ ดังแสดงในตารางที่ 4.5 แต่ขนาด และรูปแบบของตารางแสดงข้อมูลทางโภชนาการแตกต่างกันออกไปตามขนาดของพื้นที่ของฉลาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.18 การใช้กราฟิกบนฉลากของบรรจุภัณฑ์ต่อหน่วย และรวมหน่วย

รูปที่ 4.19 การใช้กราฟิกบนฉลากของบรรจุภัณฑ์รวมหน่วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 การใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่มชนิดแห้ง

กราฟิกบนฉลาก	ซอง บรรจุหน่วยย่อย	ซองบรรจุรวม หน่วย
1. ชื่ออาหาร	/	/
2. เลขสารบบอาหาร	/	/
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ	/	/
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก	/	/
5. ส่วนประกอบที่สำคัญ	/	/
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” (ถ้ามีการใช้)	/	/
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” (ถ้ามีการใช้)		
8. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ถ้ามีการใช้)		
9. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล” ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก		
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” (ถ้ามีการใช้)	/	/
11. วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วย	/	/
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)		
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)		
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ		
15. ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด เช่น ข้อมูลโภชนาการ	/	/

จากการสังเกตการใช้รูปภาพบนบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัย พบว่า มีการใช้รูปภาพของเม็ดกาแฟเพื่อสื่อถึงส่วนประกอบที่สำคัญ และรูปถ้วยกาแฟ เพื่อนำเสนอว่าเป็นเครื่องดื่มร้อน หรือแนะนำให้ผู้บริโภคดื่มขณะที่กาแฟกำลังร้อน และจากการสังเกตการใช้กราฟิกบนฉลากของเครื่องดื่ม ผู้วิจัย พบว่า มีการใช้ข้อความแนะนำจุดที่ผู้บริโภคควร เปิดบรรจุภัณฑ์ โดยใช้คำว่า “เปิดที่นี่ Open Here” กำกับอยู่ใกล้ หรือบนตำแหน่งที่กำหนด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร ผู้วิจัย พบว่า กราฟิกบนฉลากประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ข้อความที่ถูกกำหนดให้ต้องแสดงตามกฎหมาย และข้อความหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดให้แสดงตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้ผลิตและจัดจำหน่ายมีความประสงค์ที่จะนำเสนอองค์ประกอบอื่น ๆ บนฉลากอาหารเพิ่มเติมเพื่อผลทางการค้าสามารถทำได้ จะต้องได้รับการอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาก่อน และคำนึงถึงประเภทของวัสดุฉลาหรือภาชนะบรรจุ และพื้นที่โดยรอบภาชนะบรรจุที่มีอยู่ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทางกว้าง ๆ ไว้ในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก

ตำแหน่งการจัดวาง	**ข้อความที่ต้องแสดงบนฉลาก**	**ข้อความหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดให้แสดงบนฉลาก**
ด้านหน้า	1. ชื่ออาหาร	1.เครื่องหมายการค้า
	2. ปริมาตร หรือน้ำหนักสุทธิ	2.รูปภาพ (ถ้ามี)
	1. คำกล่าวอ้าง เช่น มีวิตามินซีสูง เป็นต้น	3.คำเชิญชวน เช่น สดชื่นแน่....แค่ 10 บาท (ถ้ามี)
	2. ควรบริโภคก่อน	
ด้านข้างขวา	1. ข้อมูลโภชนาการ	1.บาร์โค้ด (ถ้ามี)
	2. คำแนะนำในการบริโภค	2.เครื่องหมายรับรองฮาลาล (ถ้ามี)
	3. ส่วนประกอบที่สำคัญ	3.สัญลักษณ์การรีไซเคิล (ถ้ามี)
	4. ชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต	4. ศูนย์บริการเพื่อผู้บริโภค หรือศูนย์ลูกค้าสัมพันธ์(ถ้ามี)
	5. เลขสารบบ	
ด้านหลัง	ข้อความอาจจะเหมือนด้านหน้า แต่เป็นภาษาอังกฤษ	
ด้านข้างซ้าย	ข้อความอาจจะแบ่งมาบางส่วนจากด้านข้างขวา เช่น ส่วนประกอบที่สำคัญ	เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์บางส่วนจากด้านข้างขวาอาจจะนำมาแสดงในพื้นที่ว่างในด้านข้างซ้าย

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเลือกใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร

การใช้ตัวอักษรบนฉลากอาหาร ผู้วิจัยสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านฉลาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2547) ดังนี้ คือ การแสดงข้อความบนฉลากจะต้องเป็นไปตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 สำหรับการกำหนดของขนาดของตัวอักษรบนฉลาก ต้องมีขนาดที่เหมาะสมพื้นที่ของฉลาก และผู้บริโภคสามารถอ่านได้อย่างชัดเจน ส่วนเครื่องดื่มบางประเภทที่ต้องมีการแสดงคำเตือน เช่น เครื่องดื่มเกลือแร่ ต้องมีข้อความคำเตือนด้วยตัวอักษรขนาดความสูงไม่น้อยกว่า 2 มิลลิเมตร เห็นได้ชัดเจนในกรอบสี่เหลี่ยม สีแดง พื้นขาว ดังตัวอย่างในรูปที่ 4.13

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเลือกใช้รูปแบบและขนาดของตัวอักษรบนฉลาก ผู้วิจัยสรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้กราฟิกบนฉลากประเภทพลาสติกชนิดอ่อนตัว คุณณัฐพงศ์ สัตย์พิทักษ์ ผู้จัดการฝ่ายการพัฒนาภาพพิมพ์ บริษัท Alcan Strongpack Public Company Limited (2547) ดังนี้คือ

1. รูปแบบของตัวอักษรที่พิมพ์บนฉลากประเภทพลาสติกชนิดอ่อนตัว ควรเป็นตัวอักษรแบบไม่หัว หรือ San Serif และมีความหนาเท่ากันทั้งหมด
2. ขนาดของตัวอักษร โดยวัดจากความสูงรวมของตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสูงไม่ต่ำกว่า 1 มิลลิเมตร และภาษาญี่ปุ่น ควรสูงไม่ต่ำกว่า 1.5 มิลลิเมตร
3. สีของตัวอักษรควรพิมพ์ด้วยสีเดียวเท่านั้น เช่น สีดำ เพื่อหลีกเลี่ยงการพิมพ์คาดเคลื่อน จะทำให้ตัวอักษรไม่คมชัดได้

การใช้รูปภาพและสี ผู้วิจัยสรุปจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกระทรวงอุตสาหกรรม ในจังหวัดกรุงเทพฯ (2547) ดังนี้ คือ รูปภาพที่ใช้บนฉลากอาหาร ส่วนใหญ่จะบ่งบอกส่วนประกอบที่สำคัญของเครื่องดื่มเป็นหลัก ถ้าเครื่องดื่มนั้นมีส่วนประกอบสำคัญที่มาจากผัก พืช หรือผลไม้ถึง 100% ก็สามารถใช้ภาพถ่าย ดังแสดงในรูปที่ 4.20 แต่ถ้ามีส่วนประกอบสำคัญที่มาจากผัก พืช หรือผลไม้น้อยกว่า 25% ก็ควรที่จะใช้ ดังแสดงในรูปที่ 4.21

รูปที่ 4.20 รูปภาพถ่ายบนฉลากน้ำแครอทผสมผลไม้รวม 100% ตรา Malee

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.21 รูปภาพวาดบนฉลากน้ำส้ม 20% ผสมเนื้อส้ม ตรา มินิท เมด พัลพิ

นอกจากนั้นการใช้รูปภาพเพื่อแนะนำวิธีการบริโภคแก่ผู้บริโภค เช่น รูปภาพถ้วยกาแฟร้อน เพื่อแนะนำว่าเครื่องดื่มนี้เป็นเครื่องดื่มร้อน ดังแสดงในรูปที่ 4.22 หรือรูปภาพน้ำชาใส่น้ำแข็ง เพื่อแนะนำว่าเครื่องดื่มนี้เป็นเครื่องดื่มเย็น ดังที่แสดงในรูปที่ 4.23 หรือสื่อถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เช่น รูปภาพนักกีฬา ดังแสดงในรูปที่ 4.24

รูปที่ 4.22 รูปภาพบ่งบอกว่าเป็นเครื่องดื่มร้อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.23 รูปภาพบ่งบอกว่าเป็นเครื่องดื่มเย็น

รูปที่ 4.24 รูปภาพสื่อถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

ส่วนการเลือกใช้สีฉลากอาหาร เจ้าหน้าที่ได้เสนอแนะว่ามีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้คือ

1. ภาพลักษณ์ของตราสินค้า หรือเครื่องหมายการค้า เช่น สีแดงสื่อถึงตราสินค้าของเครื่องดื่มโค๊ก และสีฟ้าสื่อถึงตราสินค้าของเครื่องดื่มเป๊ปซี่ สีเขียวสื่อถึงตราสินค้าของเครื่องดื่มเมาเท้นดิว และ สีเขียวและน้ำเงินสื่อถึงตราสินค้าเครื่องดื่มสไปร์ ดังตัวอย่างในรูปที่ 4.25
2. บ่งบอกส่วนประกอบที่สำคัญของเครื่องดื่ม หรือ รสชาติ เช้น สีม่วงสื่อถึงส่วนประกอบที่ทำมาจากองุ่น หรือแครอทสีม่วง ดังตัวอย่างในรูปที่ 4.26

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.25 การใช้สีเพื่อบ่งบอกตราสินค้า

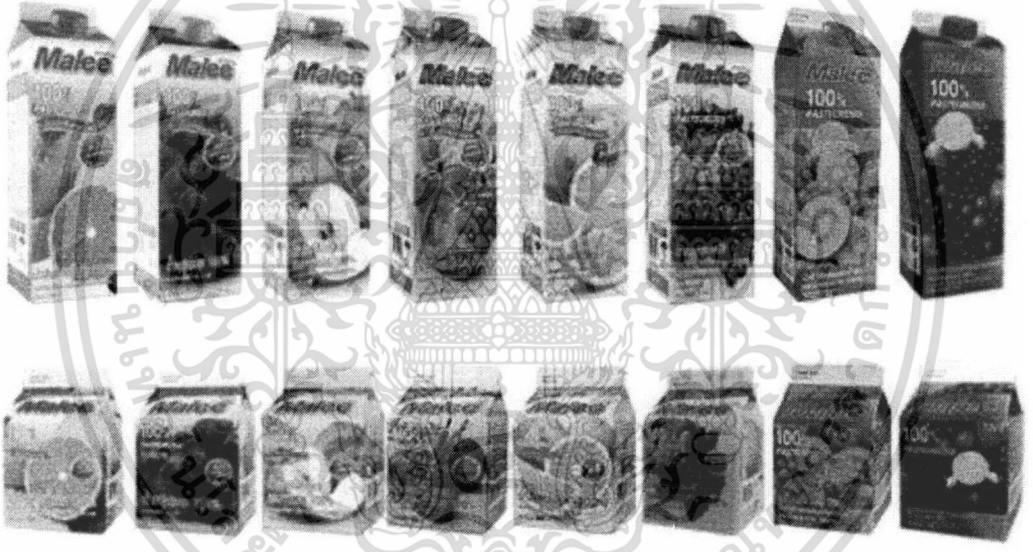

รูปที่ 4.26 การใช้สีเพื่อบ่งบอกรสชาติของเครื่องดื่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจการใช้กราฟิกจากฉลากเครื่องดื่มที่มาจำหน่ายในท้องตลาด และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฉลากอาหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตฉลากอาหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์อาหาร ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิทในบทต่อไปได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย สรุปได้ว่า องค์ประกอบกราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท และแนวทางการใช้กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สำหรับนักศึกษา และนักออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

5.1.1 องค์ประกอบกราฟิกบนฉลาก

องค์ประกอบกราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท ประกอบไปด้วย ข้อความหรือตัวอักษร รูปภาพ และสี

5.1.1.1 ข้อความ หรือ ตัวอักษร

ข้อความ หรือ ตัวอักษรบนฉลากอาหาร ประกอบไปด้วย ข้อความที่ถูกหนดให้ต้องแสดงตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลาก เช่น ชื่ออาหาร ปริมาตรสุทธิ เลขสารบบ วันเดือนปีที่ผลิต หรือควรบริโภคก่อน ส่วนประกอบที่สำคัญ ชื่อที่อยู่ของผู้ผลิต และข้อมูลทางโภชนาการ (ดูในภาคผนวกที่ ก) และข้อความที่ไม่ถูกกำหนดให้แสดง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์บริการเพื่อผู้บริโภค ประกาศกติกา การชิงรางวัล คำเชิญชวน เช่น สดชื่นแน่...แค่ 10 บาท หรือ ราคาของเครื่องดื่ม คำบรรยายเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของเครื่องดื่ม เช่น เป็นเครื่องดื่มชาแท้ต้นตำรับของญี่ปุ่น หรือ ข้อความ บ่งบอกว่า “ Minute Maid Pulpy” และรูปทรงขวดที่เรียกว่า “Triangle Arrows with Contour Bottle Design” เป็นเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของ The Coco-cola Company เป็นต้น

การเลือกใช้รูปแบบ และขนาดของข้อความ หรือ ตัวอักษร จะต้องคำนึงถึง ข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ขนาดของฉลาก วัสดุของฉลากและเทคโนโลยีการพิมพ์ ยกตัวอย่างเช่น รูปแบบและขนาดของตัวอักษรที่แสดงชื่ออาหาร และปริมาตร หรือน้ำหนักสุทธิจะมีความสูงรวมประมาณ 1 เซนติเมตร หรือมีขนาดใหญ่กว่าข้อมูลอื่น ๆ ที่แสดงบนฉลาก ส่วนรูปแบบของตัวอักษรที่แสดงข้อความอื่น ๆ บนฉลากประเภทพลาสติกชนิดอ่อนตัว ควรเป็นตัวอักษรแบบไม่หัว หรือ San Serif และมีความหนาเท่ากันทั้งหมด โดยมีขนาดของตัวอักษร ซึ่งวัดจากความสูงรวมของตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสูงไม่ต่ำกว่า 1 มิลลิเมตร และภาษาญี่ปุ่น ควรสูงไม่ต่ำกว่า 1.5 มิลลิเมตร นอกจากนั้น สีของตัวอักษรควรพิมพ์ด้วยสีเดียวเท่านั้น เช่น สีดำ เพื่อหลีกเลี่ยงการพิมพ์คาดเคลื่อนจะทำให้ตัวอักษรไม่คมชัดได้

การจัดวางข้อความบนฉลากอาหารที่มีพื้นที่โดยรอบของภาชนะบรรจุ จะแสดงข้อความ ดังนี้ ด้านหน้า จะแสดงชื่ออาหาร ปริมาตรหรือน้ำหนักสุทธิ และวันเดือนปี ที่ผลิต ส่วนข้อความอื่น ๆ ที่กำหนดโดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลาก จะถูกแสดงด้านขวามือเป็นอันดับถัดไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.1.2 รูปภาพ

รูปภาพที่แสดงบนฉลากอาหารประเภทเครื่องดื่ม ประกอบไปด้วย ภาพถ่าย และรูปภาพวาด ซึ่งหลักการเลือกใช้รูปภาพบนฉลาก จะต้องสอดคล้องกับส่วนประกอบที่สำคัญของเครื่องดื่ม และเป็นทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด หรือหลงเชื่อว่าเป็นความจริง ซึ่งรูปภาพอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบเพื่อแนะนำการบริโภค หรือรูปภาพแสดงถึงกลุ่มผู้บริโภคก็สามารถใช้ได้ ตามต้องสอดคล้องกับประกาศของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยเรื่อง การแสดงรูปภาพส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์บนฉลากอาหาร ส่วนประเภทของรูปภาพที่ใช้บนฉลากจะเป็นรูปถ่ายหรือรูปภาพวาดจะต้องพิจารณาตามสัดส่วนของส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เป็นหลัก และต้องได้รับการอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาก่อนที่จพนำฉลากไปผลิต เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาด

5.1.1.3 สี

การใช้สีบนฉลากอาหาร จะพิจารณาจากสิ่ง ต่อไปนี้

1. ความหมายที่ต้องการสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้ เช่น ภาพลักษณ์ของตราสินค้า กลิ่นหรือรสชาติของผลิตภัณฑ์
2. การสร้างความแตกต่างจากฉลากของผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นหรือของคู่แข่ง
3. ราคาต้นทุนในการผลิตฉลาก มีผลต่อการกำหนดจำนวนของสีที่พิมพ์บนฉลาก
4. วัสดุและเทคโนโลยีการพิมพ์ฉลาก

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารโดยการสำรวจและการสังเกตจากบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัย พบว่า การใช้กราฟิกบนฉลากอาหารมีความแตกต่างกันออกไปตามประเภทของเครื่องดื่ม วัสดุของฉลาก ขนาดและรูปทรงของภาชนะบรรจุ ดังนั้น แนวทางการเลือกใช้กราฟิกบบนฉลากอาหารต้องพิจารณาไปตามประเภทของเครื่องดื่ม และภาชนะบรรจุ และความต้องการในการนำเสนอข้อมูลบนฉลากของเจ้าของผลิตภัณฑ์ จากนั้นส่งให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตรวจสอบและอนุญาตก่อนไปจัดพิมพ์ฉลาก เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการใช้กราฟิกบนฉลากมีความถูกต้องตามกฎหมาย

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในอนาคตควรเพิ่มขอบเขตของการศึกษาถึงการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารของประเทศอื่น ๆ ที่คาดว่าเป็นตลาดเป้าหมายในอนาคต เพื่อช่วยการสร้างองค์ความรู้และแนวทางการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้ส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

Ampuero, O., & Vila, N. (2006). Consumer perceptions of product packaging. *Journal of Consumer Marketing, 23*(2), 100-112.

Cowie, P. A. (1994). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English.* (4th ed. ed.). England: Clays.

. *Food Labeling Guide*. (1994). Maryland: U.S. Food and Drug Administration Retrieved from http://www.fda.gov/Food/GuidanceComplianceRegulatoryInformation/GuidanceDocuments/FoodLabelingNutrition/FoodLabelingGuide/default.htm.

Rundh, B. (2009). Packaging design: creating competitive advantaged with product packaging. *British Food Journal, 111*(9), 988-1002.

Silayoi, P., & Speece, M. (2007). The importance of packaging attributes: a conjoint analysis approach. *European Journal of Marketing, 41*(11), 1495-1517.

กรมทรัพยสินทางปัญญา. (2545). ความรู้เบื้องต้นด้านทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพฯ: บริษัทอำนวยเวบพริ้นติ้ง จำกัด.

กรมทรัพยสินทางปัญญา. (2548). เครื่องหมายการค้า, from http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=section&id=20&Itemid=197

กลุ่มพัฒนาระบบ. (2546). เอกสารเผยแพร่. from กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

. ระเบียบรับรองฮาลาล 48 (ฉบับแก้ไข). (2548). ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และการใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานฮาลาล, 2548, from http://www.halal.or.th/th/main/index.php

ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ. (2548). เราสามารถนำพลาสติกมา "รีไซเคิล" ได้อย่างไร และพลาสติกชนิดไหนที่รีไซเคิลได้, from http://www.mtec.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1647&Itemid=178

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, ก. (2548). พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522. กรุงเทพฯ.

. หลักเกณฑ์การแสดงรูปภาพส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์บนฉลากอาหาร. (2548). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา Retrieved from http://iodinethailand.fda.moph.go.th/food_54/Rules/dataRules/4-2-5-343_2548.pdf.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลาก

ภาคผนวก ข ตัวอย่างแบบสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก

(สำเนา)

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข

(ฉบับที่ 194) พ.ศ.2543

เรื่อง ฉลาก

โดยเป็นการสมควรปรับปรุงประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง ฉลาก อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6(10) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิก

(1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 68 (พ.ศ.2525) เรื่อง ฉลาก ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2525

(2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 95 (พ.ศ.2528) เรื่อง ฉลาก (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2528

ข้อ 2 ให้อาหารดังต่อไปนี้ ต้องมีฉลาก

(1) อาหารควบคุมเฉพาะ

(2) อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน

(3) อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก

(4) อาหารอื่นนอกจากอาหารตาม (1) (2) และ (3)

ข้อ 3 ฉลากของอาหารที่จำหน่ายต่อผู้บริโภค ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทยแต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ เว้นแต่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะยกเว้นให้ไม่ต้องระบุข้อความหนึ่งข้อความใด

(1) ชื่ออาหาร

(2) เลขสารบบอาหาร

(3) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี

สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือของผู้แบ่งบรรจุก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(4) ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก

(4.1) อาหารที่เป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ

(4.2) อาหารที่เป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ

(4.3) อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลว อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้

(4.4) อื่น ๆ แสดงเป็นน้ำหนักสุทธิ

กรณีที่อาหารมีส่วนผสมที่เป็นชิ้นหรือเนื้ออาหารผสมอยู่กับส่วนผสมที่เป็นน้ำหรือของเหลว และแยกกันอย่างชัดเจน ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหาร (drained weight) เว้นแต่อาหารที่ไม่อาจแยกเนื้ออาหารออกจากน้ำหรือของเหลวนั้นได้

(5) ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ ยกเว้นส่วนประกอบของอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนดให้แสดงเป็นร้อยละของน้ำหนัก และให้แสดงเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อย กรณีที่เป็นอาหารซึ่งต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด ให้แสดงส่วนประกอบที่สำคัญดังกล่าวของอาหารเมื่อเจือจางหรือทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก

(6) ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” ถ้ามีการใช้

(7) ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(8) ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุปรุงแต่งรสอาหารที่ใช้)

(9) ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ใช้) ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก

(10) ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(11) วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือวันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วยแล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้

(11.1) วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้ไม่เกิน 90 วัน

(11.2) เดือนและปีที่ผลิต หรือ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้เกิน 90 วัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(11.3) วันเดือนและปีที่ผลิต และ วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด การแสดงข้อความตาม (11.1) (11.2) และ (11.3) จะต้องแสดงให้เรียงตามลำดับของวันเดือนปีตามที่กำหนด กรณีการแสดงเดือนอาจแสดงโดยใช้ตัวอักษรแทนได้ สำหรับวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค อาจแสดงวันเดือนและปีที่ควรบริโภคก่อนแทนได้

(12) คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)

(13) วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)

(14) วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อนหรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ

(15) ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมี สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด ฉลากของอาหารตามข้อ 2(4) อย่างน้อยต้องแสดงข้อความตาม (1)(3)(4) และ (11)

ข้อ 4 ฉลากของอาหารที่มิได้จำหน่ายต่อผู้บริโภคแต่จำหน่ายให้กับผู้ปรุงหรือผู้จำหน่ายอาหาร ให้แสดงฉลากตามข้อ 3 เว้นแต่ในกรณีที่มีคู่มือหรือเอกสารประกอบที่แสดงรายละเอียดตามข้อ 3(5) ถึง 3(10) และ 3(12) ถึง 3(15) อยู่แล้ว จะแสดงข้อความเพียงข้อ 3(1) ถึง 3(4) และ 3(11) ก็ได้

ข้อ 5 ฉลากของอาหารที่มิได้จำหน่ายต่อผู้บริโภคและมิใช่อาหารที่ต้องแสดงฉลากตามข้อ 3 หรือข้อ 4 ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย เว้นแต่อาหารที่นำเข้าอาจแสดงข้อความเป็นภาษาอังกฤษก็ได้ และอย่างน้อยต้องมีข้อความ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อและประเภทหรือชนิดของอาหาร

(2) เลขสารบบอาหาร

(3) ปริมาณสุทธิของอาหารเป็นระบบเมตริก

(4) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี

สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตได้

ข้อ 6 ฉลากของอาหารที่ผลิตเพื่อส่งออกจะแสดงข้อความเป็นภาษาใดก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องระบุ

6.1 ประเทศผู้ผลิต

6.2 เลขสารบบอาหาร (ถ้ามี)

ข้อ 7 ฉลากของอาหารดังต่อไปนี้ ต้องส่งมอบให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตรวจอนุมัติให้ใช้ก่อนนำไปใช้

(1) อาหารควบคุมเฉพาะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) อาหารอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ฉลากของอาหารที่ได้รับอนุญาตให้ใช้แล้ว ต้องแสดงเลขสารบบอาหารตามแบบที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดไว้ที่ฉลาก

ข้อ 8 การแสดงเลขสารบบอาหารสำหรับอาหารตามข้อ 2(1) ข้อ 2(2) และข้อ 2(3) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

ข้อ 9 ฉลากของอาหารต้องปิด ติด หรือแสดงไว้ในที่เปิดเผยที่ภาชนะบรรจุและหรือหีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร และมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีขนาดของฉลากสัมพันธ์กับพื้นที่ของภาชนะบรรจุหรือหีบห่อนั้น ๆ

ข้อ 10 ฉลากของอาหารต้องไม่ทำให้เข้าใจผิดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมระหว่างอาหารกับข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าที่แนะนำผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น

ข้อ 11 ฉลากที่มีข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าไม่ว่าจะเป็นภาษาใดที่ปรากฏในฉลาก ต้อง

(1) ไม่เป็นเท็จหรือหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร หรือไม่ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ

(2) ไม่แสดงถึงชื่ออาหาร ส่วนประกอบของอาหาร อัตราส่วนของอาหาร ปริมาณของอาหาร หรือแสดงถึงสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อ

(3) ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุตามข้อความ ชื่อ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมายหรือเครื่องหมายการค้าดังกล่าวผสมอยู่ในอาหารโดยที่ไม่มีวัตถุนั้นผสมอยู่ หรือมีผสมอยู่ในปริมาณที่ไม่อาจแสดงสรรพคุณได้

ข้อ 12 ข้อความในฉลากต้องมีลักษณะเห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย

การแสดงข้อความตามข้อ 3(1) ข้อ 3(4) และข้อ 3(11) ให้แสดงในตำแหน่งที่สามารถเห็นได้ชัดเจน กรณีการแสดงข้อความตามข้อ 3(11) ไว้ที่ด้านล่างของภาชนะบรรจุ ต้องมีข้อความที่ฉลากนั้นว่าจะดู วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี ได้ที่ใด

ข้อ 13 การแสดงสีของพื้นฉลากและสีของข้อความในฉลากต้องใช้สีที่ตัดกัน ซึ่งทำให้ข้อความที่ระบุอ่านได้ชัดเจน ขนาดของตัวอักษรต้องสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ฉลาก เว้นแต่ข้อความดังต่อไปนี้ ต้องมีขนาดตัวอักษร ตำแหน่ง และแบบตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด

(1) เลขสารบบอาหาร

(2) ข้อความตามข้อ 3(15)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 14 ฉลากที่มีเครื่องหมายการค้าแสดงไว้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอาจกำหนดให้ระบุคำว่า “ตรา” หรือ “เครื่องหมายการค้า” กำกับเครื่องหมายการค้าไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาหารนั้น

ข้อ 15 ชื่ออาหารตามข้อ 3(1) ต้องไม่ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ ไม่เป็นเท็จ ไม่เป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อ ทำให้เข้าใจผิด หรือขัดกับวัฒนธรรมอันดีงามของไทย หรือส่อไปในทางทำลายคุณค่าของภาษาไทย และมีข้อความต่อเนื่องกันในแนวนอน ขนาดของตัวอักษรใกล้เคียงกัน อ่านได้ชัดเจน และให้ใช้ชื่ออย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อเฉพาะของอาหาร ชื่อสามัญหรือชื่อที่ใช้เรียกอาหารตามปกติ

(2) ชื่อที่แสดงประเภทหรือชนิดของอาหาร

(3) ชื่อทางการค้า การใช้ชื่อนี้ต้องมีข้อความแสดงประเภทหรือชนิดของอาหารกำกับชื่ออาหารด้วย โดยจะอยู่ในบรรทัดเดียวกับชื่อทางการค้าก็ได้ และจะมีขนาดตัวอักษรต่างกับชื่อทางการค้าก็ได้ แต่ต้องสามารถอ่านได้ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอาจกำหนดให้ระบุข้อความหนึ่งข้อความใดประกอบชื่ออาหาร เช่น สารที่ใช้บรรจุ (Packing media) กรรมวิธีการผลิต รูปลักษณะของอาหาร ชนิดของส่วนของพืช หรือส่วนที่เป็นต้นกำเนิดของอาหาร

ข้อ 16 ให้ใบสำคัญการใช้ฉลากอาหารตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 68 (พ.ศ. 2525) เรื่อง ฉลาก ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 95 (พ.ศ.2528) เรื่อง ฉลาก (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2528 และฉบับที่เกี่ยวข้องซึ่งออกให้ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับยังคงใช้ต่อไปได้อีกสองปี นับแต่วันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ

ข้อ 17 ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ซึ่งอาหารที่ได้รับอนุญาตอยู่ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ยื่นคำขอรับเลขสารบบอาหารภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ และเมื่อได้ยื่นคำขอดังกล่าวแล้วให้คงใช้ฉลากเดิมที่เหลืออยู่ต่อไปจนกว่าจะหมดแต่ต้องไม่เกินสองปี นับแต่วันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ

ข้อ 18 ประกาศนี้ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2543

กร ทัพพะรังสี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

(ราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 118 ตอนพิเศษ 6 ง. ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2544)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสำรวจการใช้กราฟิกบนฉลากอาหารควบคุมเฉพาะประเภทเครื่องดื่มในภาชนะที่ปิดสนิท

โดย นางศิริพรณ์ ปีเตอร์

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในแบบสำรวจตามหลักฐานที่ปรากฏ ซึ่ง ประกอบไปด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเครื่องดื่ม

1. **ประเภทของเครื่องดื่ม**
   - O น้ำที่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วย
   - O เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม
   - O เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม
   - O เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดเข้มข้นซึ่งต้องเจือจางก่อนบริโภค
   - O เครื่องดื่มตาม (2) หรือ (3) ชนิดแห้ง

2. **ประเภทของวัสดุฉลาก หรือภาชนะบรรจุ**
   - O ขวดแก้ว O ขวดพลาสติก O กระป๋องอลูมิเนียม
   - O กล่องกระดาษ O วัสดุอื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ระบุรายละเอียดตามที่ปรากฏบนฉลากอาหารที่สำรวจ

กราฟิกบนฉลาก	หลักฐาน		ตำแหน่งการจัดวาง			
	มี	ไม่มี	ด้านหน้า	ด้านขวา	ด้านหลัง	ด้านซ้าย
1. ชื่ออาหาร						
2. เลขสารบบอาหาร						
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ						
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก						
5. ส่วนประกอบที่สำคัญ						
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” (ถ้ามีการใช้)						
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” (ถ้ามีการใช้)						
8. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ถ้ามี						

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้)						
9. ข้อความว่า “ใช้ ..... เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล”ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก						
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” (ถ้ามีการใช้)						
11. วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือ วันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วย						
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)						
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)						
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ						
15. ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีสำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด เช่น ข้อมูลโภชนาการ						
หมายเหตุ ถ้าพบว่ามีการใช้กราฟิกอื่นๆ นอกเหนือที่กำหนดไว้ข้างต้น กรุณาเลือก และระบุตำแหน่งให้ชัดเจน O ข้อความ.....						
O รูปภาพ.....						
O สัญลักษณ์.....						
O อื่น ๆ โปรดระบุ.....						
O อื่น ๆ โปรดระบุ.....						
O อื่น ๆ โปรดระบุ.....						
O อื่น ๆ โปรดระบุ.....						

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้